

Különfélék.

— **Brassai Sámuel**, az Erdélyi Múzeum-Egylet egyik alapítója, kiadványainak legelső szerkesztője, jelenleg alelnöke, f. évi június 15.-én érte meg születésének századik évfordulóját. Eddig úgy tudtuk, hogy Brassai Sámuel 1800. febr. 13. született Toroczkó-Szt.-Györgyön, a hol azóta az anyakönyv elégvén, hiteles följegyzés születése napjáról nincs. Az Akadémiai Almanach, Pallas Lexicon 1800.-at írnak. Maga „Brassai bácsi“ eddig titkolta; azt mondja, fel volt jegyezve egy naptárban, de az elveszett. Most, hogy ez év eleje óta borbaja miatt a Vörös-Kereszt kórházban ápolatja magát, gyöngé testi ereje mellett is élénk szellemi tevékenység között el-elmereng ifjúsága emlékein s egy ízben úgy nyilatkozott *Kövári* László előtt, hogy az ő tulajdonképeni születésnapja jún. 15. és pedig 1797-ben. *Kövári* László jeles történetírónk kedves kötelességének tartotta erről lapok útján a nagy közönséget, sőt levélben *Wlassics* Gyula, vallás- és közoktatási m. k. minister urat is értesíteni a mire a mi gyöngéd és gondos figyelme cultusministerünk felhíván Ő Felsége legmagasabb figyelmét is: a legmagasabb köröktől fogva a nagy közönségig, nagyok és kicsinyek, közeliak és távoliak sokan siettek ünnepnappá tenni „Brassai bácsi“ e nem rég köztudomásúvá vált születésnapját. *Wlassics* közoktatási minister még jún. 14.-én a következő táviratot intézte Kolozsvárra Brassai bácsihoz:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben felhatalmazni méltóztatott, hogy Nagyságodnak századik születésnapja alkalmával legmagasabb nevében szerencse kívánatait tolmácsoljam.“

Maga a cultusminister pedig a következő meleghangú, eszmedús és formaszépségben is mintaszerű üdvözlést intézte Brassai bácsihoz:

„Tisztelt uram!

Tisztelettel és meghatottsággal fordulok Önhöz születésének századik évfordulóján. Mint a százados tölgy a fiatal erdőben, úgy áll Ön az ifjú Magyarország szellemi munkásainak sorában; az édes anyaföldből szívta erejét, melylyel diadalmasan megküzdött az idegenből zúduló vészekkel és viharokkal; s oly sok tapasztalat és küzdelem után, ma is teljes erőben áll még, mindnyájunk örömére és a magyar tudományosság dicsőségére.

Nagy eredményekben dús, az emberi elme fényes diadalát hirdető századot élt Ön át. A tudományok a század kezdete óta a mai napig nagyot változtak, fejlődtek. De az Ön munkásságának már legelső nyomai oly tisztán látszanak meg tudományos életünk talaján, mintha az évek nyomtalanul surrantak volna el fölötte. Az úttörők közt volt Ön s hálás ezért a mai nemzedék. Enciklopedikus ismereteit a tudományoknak csaknem minden ágára kiterjedőleg magyaros szellemben

érvényesítette; könyvei épen azért még sokáig mintaképek gyanánt fognak szolgálni tudósainknak.

Születésének századik évfordulóján fogadja szívből eredő szerencsekívánataimat. Kérjük az egek urát, hogy nemzetünk dicsőségére még sokáig tartsa meg Önt, jó erőben és egészségben. Élvezze és lássa még sokáig áldásos tevékenységének szép eredményeit.

— Igaz tisztelője

Dr. Wlassics Gyula, s. k.

Az egyetem nevében gratuláló tanácstagok élén *dr. Farkas Lajos* rector kifejezte kételyét a felett, hogy ez volna a régi kedves collega igazi születési napja (eddig legalább köztudatban nem ez volt) s jelezte, hogy az eddig tudottra az egyetem nagyobbszabású ünnepségre készül, melyet — reméli — nem a kórházban s jó egészségben fogunk megünnepelni.

Mi, a kik az ő szellemi családjának legközelebbi tagjai vagyunk, — a napok felett nem vitázva — adunk hálát a Mindenhatónak, hogy Brassai bácsit nekünk adta s kérjük: tartsa meg őt mennél tovább a magyar szellemi erő büszkeségéül, a tudomány munkásai példányképéül.

Szilágyi Sándor 70 éves korát f. évi jun. hó 21-én tölti be, melyre tanítványai, barátjai, és tisztelői egy művészi kivitelű emlékermet verettek, melyet jun. 21-én d. u. 5 órakor a Magyar Történelmi Társulatnak a czélből tartandó külön rendk. vál. ülésén a budapesti egyet. könyvtár I-ső em. olvasó termében fognak átadni.

Ritka ünnepély, mely a szeretetnek és tiszteletnek annyira spontán megnyilatkozása volna, mint a legnemesebb hazafias érdemekben a munkában megöszült ősz tudósunk eme szerény, de nemes formában való, nem zajos, de szívből jövő ünneplése.

Szilágyi Sándor valóban méltó az ünneplésre, mert a történetírás fellendülésére hazánkban senki nálánál többet nem tett e hazában ezer év alatt. Ő egész történetíró iskolát alapított, 50 év óta ír, szerkeszt, buzdít, lelkesít s nevel új és új nemzedéket a történetírás terén.

Nincs művelt magyar ember, a ki ne tudná, hogy a ma élő nemzedék tudatában s a jövő generáció számára a Báthoryak és Boeckayak, a Bethlenek és Eszterházyak, a Rákóczyak és Lórántffy Zsuzsánnak magasztos alakjait főként Szilágyi Sándor kutató fáklyája világította meg. Ő ajándékozta meg nemzetünket az erdélyi országgyűlések történetével, ezzel a monumentális alkotással, melyhez aránylag hasonlót hiába keresünk más országok irodalmában. Az ő tevékeny szellemének befolyása alatt indult újabb virágzásnak a Magyar Történelmi Társulat. A Századok és a Történelmi Tár évfolyamaiban az ő szerkesztése alatt halmozódtak össze multunk írott ereklyéi; az ő termékeny lelke hívta életre a Történelmi Életrajzokat s főként neki köszönhető ama most folyó nagyszabású vállalat, mely az ő szerkesztésében hazánk összefoglaló történetét nyújtja . . .

Ily nagyarányú, közhasznú munkásságnak a legszebb jutalmat — a munka értékének jogos tudatán kívül — bizonyára csak a közismerés adhatja meg.

Ez nyilvánul meg abban a szerény, de sokat jelentő emlékéremben, melyet hozzá legközelebb álló tanítványai: Károlyi Árpád, Thalóczy Lajos, Fejérpataky László, Szádeczky Lajos felhívására barátai és tisztelői verettek s a jun. 21-iki ünnepélyen adnak át.

Adjon az Ég neki még hosszú boldog munkás életet, hogy sokáig gyönyörködhessék áldásdús tevékenysége szép eredményeiben.

„Pusztuló bányászati levéltár“.

Ez alatt a cím alatt februári fűzetünkben felhívtuk az orsz. levéltár gondos figyelmét a zalathnai bányászati levéltárra a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1880. jelentése s egy a P. Ll.-ban ez évben megjelent úti tárcza alapján, melyek e levéltárt az elpusztulás veszélyétől féltették. Erre a figyelemkeltő felhívásra a m. kir. belügy-miniszterium kívánságára a zalathnai főbányahivataltól a következő felvilágosító hivatalos értesítést nyertük f. évi május hó 17-ről:

„Az „Erdélyi Múzeum“ folyóirat folyó évi február 15-iki II. fűzetében „Pusztuló bányászati levéltár“ cím alatt egy közlemény jelent meg, melyre — ha kissé elkésve is — érdemleges válaszungkat — felsőbb megbízás folytán — a következők en van szerencsénk megadni.

Az említett közlemény bevezetésileg felemlíti a Kolozsvárt 1880. év végén felosztott kir. bányaigazgatóság írártárában őrzött volt erdélyi kincstárnoksnági (Thesauranatus) levéltárának Zalathnára történt átköltöztetését és ugyanakkor életbe léptetett itteni kir. főbányahivatal őrizete alá helyeztetését — a mi a tényeknek teljesen megfelel.

Hogy egy ily nagyobb terjedelmű levéltárnak elhelyezése nem gyermekjáték, azt bizonyítani talán felesleges, e mellett annál kevésbbé könnyű munka volt, miután a levéltárak terjedelmének megfelelő helyiségek nem állottak rendelkezésre, a miért is az írártár egyrésze akkor tényleg a főbányahivatali épület tágas kapu bejárata alatt ideiglenesen elhelyeztetett, de nem fölhalmozva, hanem záros, kétfelé nyíló ajtókkal ellátott iromány-szekrényekben, melyekben szállíttatott is, és melyekben az irományok a száraz és szellős kapu aljában nemcsak, hogy nem pusztultak, hanem a legkisebb kárt sem szenvedhettek.

A helyszűke daczára azonban a kezdet nehézségei mégis legyőzettek, s miután a főbányahivatali épület földszinti helyiségeiben elhelyezett volt kebli számvevőség is külön saját épületét elfoglalta, lehetővé vált — de ez már régen, még a nyolczvanas évek első felében — tűrhető állapotot megteremtteni, s hogy ha ez idő szerint „nem is úsznak kényelemben“, de legalább az írártárnak — a helyi viszonyoknak megfelelő — berendezését illetőleg talán a rosszakarát sem támaszthat kifogást, ha csak nem akarná a fehért minden áron feketének látni.

A mennyiben pedig az „Erdélyi Múzeum» tisztelt olvasókörének — a talán jobb sorsra érdemes hazai bányászat iránti érdeklődését jelen felszólamlásunk valamikép is felköltethetné: úgy a közlemény tartalmával szemben megnyugtatólag még csak kiemelni kívánjuk, hogy a kérdés tárgyát képező volt kincstárnok-sági irattár — melynek körülbelül mintegy csak egy évszázadra visszamenőleg terjedő része áll őrizetben — a forradalom előtti hazai bányászat adminisztrációját illetőleg igen jó kútforrásul szolgál e vezérhivatalnak, már azon oknál fogva is, minthogy tudvalevőleg a szomorú forradalmi időszak e vidéknek csaknem valamennyi kincstári bányaközegeinek levéltári gyűjteményeit semmivé tette, s így azon irattár „*haszontalan és alkalmatlan lomot*» sem képezhet, de nem is »*hányódik, vetődik*» s a fent előadott indokolásnál fogva nem is »*pusztul*», hanem oly értékes kincset képez itt, a melyből már nem egy szakember részéről a hazai bányászat múltjára vonatkozó számos érdekes adat merítve lett.

Végül tisztelettel kijelentjük, hogy az ez ügyben a valódi tényállás felderítésére irányult jelen nyilatkozat a nagyméltóságú m. kir. belügyministerium kívánságára és kezdeményezésére történt.

M. kir. főbányahivatal Zalathnán, 1897. május 17.-én. *Koss József*, m. k. fbhiv. főnök.

Szíves készséggel adtunk helyet e felvilágosító nyilatkozatnak, örvendve azon, hogy a főbányahivatal tudatában van annak, hogy levéltára *nemzeti közkincs*, melynek gondos megőrzése — a helyszűke mellett is nem kicsinylendő culturalis és hazafias kötelesség. *Sz. L.*

Folyóiratok.

A „*Budapesti Szemle*» juniusi számában *Vámbery Ármin* értekezik a keleti kérdés néprajzi mozzanatairól. *Berzeviczy Albert* az ismeretterjesztés eszközeiről szól az iskolán kívül, sok tanulságos összehasonlítást téve ezen téren a mi állapotunk s a külföld között. *Károlyi Árpád* elismeréssel ír *Thallóczy* és *Barabás Blagay*-oklevéltáráról, s a család történetét ismerteti az oklevéltár bevezető tanulmánya alapján. — *Ifj. Návay Lajos* egy német tudós (*Eduard August Schöder*) véleményét adja a szociális kérdéstről. *Váczy János* folytatja *Elliot Györgytől* a „*Vizi malom*» című angol regény fordítását. — *Joób Lajos* az osztrák véleményeket tárgyalja a valuta reform folytatásáról. Közbe van még *Lévay József* eredeti és *Szász Béla* francziából fordított költeménye. Az „*Értesítő*» apróbb cikkei körül érdekesebb — o. — s. szigorú bírálata *Pósa Lajos* legújabb verskötetéről és *Téglás Gábor* ismertetése az E. K. E. „*Székely föld*»-éről.

Az „*Akadémiai Értesítő*» a M. Tud. Akadémia 1895. évi munkásságáról ír. Közli a múlt év eldöntött pályázatát, az Akadémia könyvkiadásait, kiadó ségélyeit, könyv és pénztári állását, a tagválasztásokat és az új jutalomteteleket.